

Xaverius Thaumaturgus, Panegyricum Poema

Frizon, Léonard

Burdigalae, 1684

Pars Altera. Xaverius inter baptizandum ad Giganteam proceritatem excrescit. Tabul. IV. Magnus secundum nomen suum, maximus in salutem electorum Dei. Eccli. XLVI. Vbi agitur de nomine apostoli, quod ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-69047](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-69047)

PARS CAPITIS POSTERIOR.

*Magnus secundum nomen suum, maximus
in salutem electorum Dei. Eccli. XLVI.*

JOSUE, Israelitici populi dux fortissimus, quem primum hoc Siracida spectavit elogium, quantus demum cunque extiterit, nominis quo erat insignitus, magnitudinem haud æquavit. Solus nominis tanti majestatem sustinere, amplitudinem implere **J**ESUS potuit; in quo, uti a Bernardus observat, expressa res fuit ac veritas; in ceteris, qui Soteris appellationem gessere, adumbrata. Salutem Josue peperit, sed uni genti, sed temporariam & caducam salutem: Christus & universam & sempiternam. Venit Franciscus in partem salutaris & augusti nominis, quo sua generatim consignata Societas est; quodque, similiter ac Paulus, detulit ipse, venerandumque gentibus & regibus proposuit. Maximus profectò salutis administer, cum Paulo & Barnaba dicere potuit, quod reapse præstitit: *Ecce convertimur ad gentes. Sic enim præcepit nobis Dominus: posui te in lucem gentium, ut sis in salutem usque ad extremum terræ. Act. XIII.*

Magnum Apostoli nomen, quod inter Ecclesiastica ministeria & munera dignitatis arcem obtinet, Xaverius est consecutus, non tam aliorum prædicationibus, aut Lusitanorum Indorumque consensu populorum, quam propriis virtutibus, quibus se Apostolorum ad vitam conformavit; ac donis atque miraculis,

a Serm. I. de Circumcis.

R

RS

quibus ad Apostolorum gloriam extulit illum Deus. Hæc in amplissimo orbis terrarum confessu, in Consistorio publico Nicolaus Zambeccarus pronuntiavit corâ Pontifice Gregorio xv. Alius verò Pontifex, Urbanus viii. sic ipse in Litteris Decretalibus Canonizationis Apostolatum Xaverii gravissimis verbis explicavit. *Inter ceteros, quos ad perficiendum voluntatis suæ sacramentum in tantarum gentium vocatione Dominus præordinaverat, egregius servus ejus Franciscus Xaverius, novus Indiarum Apostolus, gloriâ sanctitatis & meritorum splendore præcipuè emicuerat. Qui cum à juventute sua perfectè coram Deo ambulasset; spretisque ac conculcatis divitiis ac seculi dignitatibus, ac semetipso juxta verbum Domini abnegato, animam suam pro nomine Domini nostri JESU-CHRISTI tradidisset, dignus inventus erat, qui à Spiritu Sancto in tam insigne opus assumeretur: ac tanquam aliorum Dux Divinâ providentiâ constitutus, Apostolicis charismatibus affluenter decoraretur: etiam ob signa Apostolatus, quæ in eo in omni patientia, in signis & prodigiis, ac virtutibus, manifesta facta erant, novarum gentium Apostolus, unanimi totius Christiani orbis consensu meruerat appellari.*

Quòd novarum tantarumque gentium Apostolum dixit Franciscum summus Religionis Interpres; id ego, auctoritatis gratiâ, exponere Cardinalis à Monte, supra laudati, malim oratione, quàm meâ. Princeps hic S. R. Ecclesiæ, cum ageretur Xaverii causâ Sanctorum in ordinem referendi, *Relationem*, ut vocatur, *super vita, sanctitate, actis Canonizationis & miraculis ejusdem Beati viri* habuit coram Gregorio xv. Patrumque Purpuratorum Collegio. cujus Relationis luculentæ sub initium, de gentibus Evangelio collustratis ab Xaverio, ipsique delato ab hominibus Apostoli nomine, & Apostolici muneris à Deo collatis insignibus ad hunc modum differit. *Apostolis Apostolici viri successerunt, qui ab Sancta Sede missi Christum Dei salutem, ac veram mundi lucem aliis subinde provinciis prædicarunt. Hos inter servus Dei Franciscus Xaverius ita eluxit, ut in eo divini oraculi pars illa impleta esse videatur; & in fines orbis terræ verba eorum. Divino enim beneficio segregatus in Evangelium Dei, quæ immensa patent Oceani littora ad orientem solem, deduxit sonum Apostolorum, & in fines orbis terræ verba eorum.*

Nam ut taceam Indos, Brachmanas, & Malabares, ad quos aliqua Evangelii fama olim emanavit, & multorum seculorum aetatibus oblitterata Xaverii prædicatione revixit: ipse primus Paravis, Fais, Acenis, Mindanais, Molucensibus, ac Japonibus, Apostolico sanè spiritu, ac virtute, Evangelicæ lucis fulgorem induxit, & salutem annunciavit. Ultra quas provincias ad orientem solem nihil reliquum orbis terrarum habet.

Nuncius tamen ille hinc discessit Apostolicus, à Paulo III. Pontifice Summo missus, ut illis gentibus salutem nunciaret; & Apostolus inde revertitur. Hoc enim nomen Apostolicis factis primum in Lusitania obtinuit; deinde in India, Japonia, Sina, & reliquis Orientis provinciis conservavit. Communi enim omnium consensu nonnisi Apostolus nominatur. Meritoque tam honorifica appellatione dignus censetur, qui Apostolico sanè spiritu in tot provinciis Evangelium prædicavit; ita Domino cooperante & sermonem confirmante sequentibus signis, ut multa centena hominum millia doctrinâ & miraculis, Apostolorum miraculis simillimis, ab idolorum servitute ad veram libertatem filiorum Dei traduxerit, in fide instituerit, & propriâ manu baptizaverit; inter quos Reges ac Principes non pauci numerantur. Quod Apostoli nomen, ab hominibus servo suo tributum insigni miraculo Deus confirmasse videtur: cum illi non solum miraculorum, sed etiam linguarum dona concesserit, quibus olim Apostolos Hierosolymis ad prædicationem Evangelii armavit. (Quo de linguarum dono idem Cardinalis explicatiùs in eadem Relatione, ad calcem primæ partis) Diversarum namque gentium linguis, quas non didicerat, cum eas Evangelii causâ adiret, ita eleganter & expedite loquebatur, ac si ibi natus & educatus esset. Et contigit non raro, ut eum concionantem diversarum nationum homines, suâ quisque linguâ planè & politè loquentem audiverit. Id quod pro maximo miraculo ab ea gente habitum, non solum auxit venerationem Xaverii, sed multos etiam ad fidem convertit. Voluit enim Deus, qui illum ad prædicationem Evangelii in illis provinciis segregarat; ut, sicut in ceteris Apostolicum spiritum acceperat, sic etiam dono linguarum Apostolis similis esset: & ut non solum spiritus fervore eximio, sed etiam variis linguis magnalia Dei ubique loqueretur. Ita Præfectus ille sacris Ritibus Cardina-

lis cùm suam referret Collegarumque de Francisco Sanctis adscribendo sententiam.

Age nunc, quoniam pertinere ad Apostoli gloriam videtur provinciæ, in qua elaboravit, amplitudo; quam fortitus est regionem laborum suorum curriculum, Xaverius? Indiam; non qualem noverat antiquitas, sed qualem audax felixque proximorum tandem seculorum invenit descriptique solertia. *Quæ barbaria Indiâ vastior?* aiebat M. Tullius. Et verò *Alexandri Magni comites*, ut est apud Plinium, *scripsere Indiam tertiam partem esse terrarum omnium, multitudinem populorum innumeram.* Atenim pleniùs ea nunc explorata, non pars orbis terrarum, sed orbis alter vocitatur. Ergo cùm Apostolum audis Indiarum; cave, cogitationem provinciâ, quam Indus perfluit, provinciarum licet maximâ, coerceas: verùm animo complectere immensos, qui ultra Gangem excurrunt ad Orientem tractus, in quibus Apostolica Xaveri charitas desudavit. Adde continenti insulas, quibus & plurimis & peramplis confitus Orientalis est Oceanus; Japoniam præcipuè, sex & sexaginta regnis distinctam; quem sibi aliisque ingentem laboris Evangelici campum Xaverius aperuit.

Nam quis eas Indiis oras accenseri neget à Pontifice, dum Xaverio tributum communi & unanimi totius orbis Christiani consensu plausuque Apostoli cognomentum, Apostolica supremaque autoritate comprobatur & sancitur? An parum suam ipse mentem, Indiarum nomine quid significaret, eodem instrumento declaravit, jam novarum gentium, jam novi orbis Apostolo nuncupando? Nisi fortè dubitari potest, eas honorificentissima appellatione Pontificem complexum esse gentes, quibus à Francisco primum Evangelii testatur lumen illatum, Paravis, Malais, Jais, Malacensibus (vel Molucensibus, prout in Actis Canonizationis emendatissimis legitur) Acenis, Mindanais & Japonibus. Hoc itaque intelligatur, cùm Apostolus nominatur Indiarum; novarum Apostolus gentium, sive antiquis penitus ignotarum, seu repetito post multa secula commercio ab Europæis aditarum; quas vel primus Evangelio Franciscus imbuerit, Cœli Romanæque Sedis Nuntius; vel apud

quas olim auditam receptamque, sed ex animis deletam, Religionem Christianam instaurarit. Huc illud spectabat de Xaverio, Novi Orbis exituro Apostolo, vaticinium percelebre, jantum cum is Lutetiæ daret operam litteris, editum ab ipsius sorore Maria Magdalena, religiosissima virgine. cui vaticinio publica nationum Christianarum vox resonat, & Pontificium accinit oraculum.

Sed quid ego plura de magno Apostoli cognomine disputem, cum discere ab ipsomet Francisco liceat, quem sibi maximè titulum adoptarit? Suum ipse Marcellum docuit Mastrillum, ubi se illi coram videndum præbuit, deposito salutem afferens (quæ res carmine jam delibata, suo loco distinctiùs exponetur;) verbaque prævit, quibus æger moribundusque Deo se in expeditionem Indicam devoveret; ac subinde, quibus Divinæ Crucis particulam, ipsanothecâ inclusam, veneratus, ita precaretur. *Gratiam fundendi pro te sanguinem, quam Indiarum Apostolus Franciscus Xaverius post tot exantlatos labores consequi non meruit, mihi licet indignissimo largiaris.* Hæc ipsa verba Latinè, ut jacent, quæ Mastrillus, ore secutus dicentem, postea manu consignavit; hæc, inquam, cœlestis ille medicus, & Apostolicæ expeditionis antesignanus præiit verba; pristinam animi sui demissionem, & adhuc quodpiam, si fas est dicere, martyrii tot olim votis negati desiderium spirantia.

Verùm, quod ad præsentem attinet quæstionem; eni Apostoli nomen ratum Xaverio, quale instinctu Divino ab Ecclesia constitutum. Justo amploque nihil additum nomini voluit: Indiis Japoniam non apposuit, quod hæc illarum nomine censeatur. Proinde cum formulam consuetorum in Societate JESU votorum pedetentim Marcello præiret, alio inserto de Orientali profectioe voto, Japoniam spectante, hæc omnino verba dictavit. *voveo... præcipuè Apostolicam missionem Indicam... juxta decreta Sancti Patris Francisci Xaverii de Indica expeditione edita.* Atque ut clariùs appareat Indiarum nomine Japoniam contineri; Mastrillus idem, post Mindanaensem victoriam,

cujus autor extiterat, contendente insularum Prorege Philippinarum, ut incertos periculososque fructus Japoniæ, quam præclusam sciret ac ferme impenetrabilem, certis ac præsentibus in Mindanao colligendis fructibus posthaberet; negavit id sibi jam integrum esse, voto de Missione Indicâ nuncupato. Solam namque Indiarum petendarum nomine & sponsione Japoniam semper à se cogitatam fuisse & designatam.

Quamobrem satis fuerit Indiarum Apostolum vocare Xaverium, Japoniæ non satis. Neque enim Japoniæ vocabulum Indias, quemadmodum Indiarum vox Japoniam ex usu comprehendit. Standum est prorsus nomine solenni, legitimo, ab Ecclesia decreto, consecrato: nec committendum, ut Xaveriani tituli gloria corrumpatur, dum ejus vel amplitudo mutatione (id quod à nonnullis factum est) vel, quod ab aliis, ipsâ additione minuitur auctoritas.

Jam istius Apostolici muneris ornamenta & præsidia non uno suprâ loco perstricta sunt, aliisque infrâ locis attingentur: hîc magnitudo spectanda nobis est viri Giganteam ad speciem inter baptizandum excrescentis. Cinceum, ad oram Sinensem insula, Æthiopum Indorumque ac remotissimarum insularum commercio celebrata, mirabili theatrum spectaculo præbuit. Stupenda Xaverii facta, crebris jactata sermonibus, barbaros convenas ad Thaumaturgum illum contuendum alliciebant: & aliquando in navim, quâ Franciscus vehebatur, ad sexaginta spectatores confluerant. Quos ipse divinitus ad se adductos interpretatus, ut erant jam Doctoris tanti veneratione occupati, facile ad Christianam Religionem perduxit, & baptismo lustrare cœpit. Interim Lusitanis, in littore stantibus, major se ipso, & more hominum solito altior videtur. Ac primùm suggestu evectum rati; deinde, ubi cernunt loco mutato eandem tanquam Gigantis granditatem, scilicet admiratione correpti, vix oculis credere, propiùs accedere, intentiùs observare, navim conscendere. Tum verò haud falsâ imagine se delusos comperiunt: vident tabulatis insistentem, ut ceteros, Franciscum, at noto

majorem, Giganti similem; longissimè porrectis manibus vitales aquas Catechumenorum infundentem capitibus; sacro denique ritu perfunctum, quasi in se subsidentem, ad priorem formam habitumque communem se recipere & colligere.

Quod Xaverius semel apparuit, semper fuit, Gigas, animo quidem, ingens, præcellus, eminens; nec non & robore & celeritate. Laudat Pontificium Canonizationis Diploma *assiduos labores, quos ultra humanas vires pro gloria Dei toleraverat. Indutus virtute ex alto, indefessa charitate, ut ibidem legitur; b semper mortificationem JESU in suo corpore circumferens, c provincias innumeras pedibus, & sepe nudis peragravit; cursu incitatissimo per calentes arenas, per nives ac glacies, per saxa & vepres, cruentis passim barbaras terras vestigiis impressit. Exultavit ut Gigas ad currendam viam. Currendam dico? volatum dixerim veriùs, quàm cursum. Elevatum antea Xaverium suspeximus, ut aquilam: cum eadem, quàm nulla avis volat vehementiùs, ad prædam, ad escam festinante Xaverianam jure pernecitatem contulerim.*

Sed nihil aquilæ velocitas ad rapiditatem Gigantis regiã voce cantati; Solis videlicet, qui ab extrema cœli plaga progressus, ad extremam alteram expedito cursu pervenit. Quin Xaverius, perinde atque Onias, Sol appelletur? *d Quasi Sol resurgens, sic ille effulsit in templo Dei. Hic sanè vir eximius; at unius Hierosolymitani templi & oppidi, populique Israelitici curâ cultuque commendatur: ille, datus in lucem gentium, perfecit, ut e magnum esset Dei nomen in gentibus, ac templis innumerabilibus per vastissimas regiones Orientis coleretur. Soli quidem adverso motu, sed eadem incitatione prosiliens, orbem terrarum ab ultimã ad primam oram, summã cum alacritate, percurrit. Verè f Sol in aspectu annuncians in exitu, vas admirabile, opus Excelsi, in meridiano exurit terram: & in conspectu ardoris ejus quis poterit sustinere?*

Solis forma si spectatur, à Davide cum sponsi è thalamo prodeuntis ornatu & splendore composita: Xaverio (ne

b Cor. 4. c Offic. Eccles. d Eccli. 50. e Malach. 1. f Eccli. 43.

XAVERIUS

quid intimâ de pulchritudine animi loquar planè inex-
plicabili) quanta inerat dignitas oris, & à naturâ qui-
dem insignis, verùm illapsu Divino flagrantis atque emi-
cantis suavissimè, & spectantes mirâ complentis volupta-
te! Si tantâ cum celeritate conjuncta prædicatur efficien-
tia, cui se nemo subtrahat: Xaverius non velocitatem
magis, quàm benignitatem vîmque primarii sideris exhi-
buit. In omnem partem ita discurret, ut Angeli manu,
tanquam *g* Habacuc & *h* Philippus, huc atque illuc trans-
latus esse videatur, nihilque agere agitatione tantâ po-
tuisse. id egit tamen, ut qualibet in regione, qualibet in
urbe, quam lustravit, omnino videatur consedisse, cu-
ramque omnem & operam in ea parte prorsus defixisse.
Num se illius ardori genus aliquod subduxit hominum?
Catholicos, heterodoxos, Judæos, Mahometanos, Ethni-
cos; nobiles, plebeios, heros, servos, nautas, milites,
ægros, captivos, ætatem omnem, omnem sortem piâ sol-
licitudine aggressus; *omnibus omnia factus, ut omnes lucrifa-*
ceret; animorum multitudinem Christo adjunxit infinitam.
Numerum sanè iniri certum haud posse, prudens est fa-
cundi & ingeniosi Bartoli sententia; cùm hic duodena,
istic vicena, illic quadragena, alibi centena hominum
millia Christianis imbuisse mysteriis Xaverius legatur;
jam oppidum, jam insulam, jam regnum Ecclesiæ aggre-
gasse; nonnunquam civitatem universam uno die sacris
aquis tinxisse; ut, præ labore deficientes concidentisque
manus, sustentandæ illi fuerint, quemadmodum olim
Mosi. At hic sublatis effultisque manibus internecionem
hostium; Xaverius eorum, quos priùs *i* inimicos Deo
reconciliabat, salutem promovebat. Multa certè homi-
num centena millia, quod extat in Bulla Canonizationis,
vitæque ipsius *k* sacro compendio, ad Christum conver-
tisse Franciscum agnoscit Ecclesia. Quodque magnificen-
tius ex Divinis litteris effatum Urbani VIII. post Grego-
rium XV. à me jam partim notatum est in Præfatione;
Multarum gentium pater, filios quos CHRISTO JESU

g Daniel. 14.

h Act. 8.

i Rom. 5.

k Officii Ecclesiastici lectio.

ge-

generat, super stellas cœli, & super arenam, quæ est in littore maris, multiplicatos vidit.. Orientalium Indiarum Apostolus ab universis Indiæ regnis, totoque Christiano orbe appellatus.

Operum tantorum autorem, Gigantem aliquis centimanum poeticè finxerit: at ego nihil hîc fabulæ admistum velim. Cum illo Xaverium potiùs congruentiusque Angelo compararim, què describit Joannes Apocalyps. c. x. *Angelum fortem... & facies ejus erat ut sol, & pedes ejus tanquam columna ignis... & posuit pedem suum dextrum super mare, sinistrum autem super terram. & clamavit voce magna, quemadmodum cum leo rugit.* Ecquid Xaverio species talis convenit, Apostolico Nuntio; viro, ut qui maximè, forti; visis cœlestibus illustrato, ad cursum Evangelicum igneo; laboribus maria terrasque jungenti; in scelera, tyrannosque ipsos potentissimos intonanti? Aliam, si fortè quæris, ex augustis ejusdem Joannis Ezechielisque monumentis figuram suppeditabit mysticum animal quadriforme; perspersum oculis, compluribus & alis & manibus, ipsisque oculatis, instructum; vivido Spiritûs impetu gradiens *in similitudinem fulguris coruscantis.* Habes uno multiplicique symbolo vultus, hominem, leonem, bovem, aquilam referentis, collectas Francisci cum benignitate fortitudinem, cum agilitate firmitatem. habes humanitatem in tractandis hominum ingeniis, fidentiam in periculis, patientiam in ærumnis, perspicentiam in obscuris. Non ille acutior ad intelligendum, quàm expeditior ad subveniendum; neque in suscipiendo alacrior, quàm constantior in exquendo.

Circumspiciebat solertissimè, quid vel opus esset vel consentaneum & populis, & singulis, quibuscum ageret, nec rarò semotis etiam hominibus: cuncta cœlesti sapientiâ, Propheticaque luce pervidebat. Ubi verò *ostium apertum*, quamvis *adversarii multi*, eò confestim advolabat; corporibus animisque subsidium efficacissimè adhibebat. institutionem, consilium, hortatum, preces, minas, promissâ amicissimè prudentissimèq; conferebat. Nec manibus in exhibendo elephantiacis ministerio; nec ori in purulentorum teterrimorumque ulcerum sanie exfugendâ, nec sanguini ipse suo parcebat, quem flagellis ferreis ad ex-

piationem alienæ culpæ, ad exemplum pœnitentiæ, liberalissimè effundebat. Sic totum se mortalibus impendebat ac superimpendebat cum Paulo Xaverius, planè *magnus secundum nomen suum* Apostoli, *maximus in salutem electorum Dei.*

Veteres illi Romani ex devictis gentibus nomina tulere, spolia terrarum, & cladibus parta populorum; qualia fuere Africani, Asiatici, Germanici, cum earum tamen regionum partem ambitiosi prædones minimam domuissent. At Xaverius magnum & immortale nomen sibi peperit salute plurimarum & maximarum nationum, quas Christi suavi jugo submisit; verè Indicus appellandus, & Magni cognomine dignior longè Alexandro, qui vix Indias attigit, nihil vitiis majus & illustrius habuit. Franciscus omni virtutum genere maximus & clarissimus, in Oriente discussâ superstitionis atque impietatis caligine, merito suo, rebusque summa cum laude gestis, Apostolus prædicatur Indiarum, quàm latè Indias novarum complexione gentium patere jam demonstratum est. Neque hisce tam vastis regionibus definita circumscriptaque Xaverii gloria fuit; *Quem Deus adeo magnificaverat, ex Pontificis Urbani pronunciato, ut nomen ejus honorabile esset apud omnes gentes. Nulla quippe, ut affirmat Cardinalis à Monte, natio est in orbe Christiano, que Xaverium eximie sanctum non prædicet; ubique terrarum (quod in officio legitur Ecclesiastico) novis maximisque fulgentem miraculis.*

